WIKIPEDIA

Aja Sofija

Iz Wikipedije, slobodne enciklopedije

Za ostala značenja, v. Aja Sofija (razvrstavanje).

Aja Sofija ili **Crkva Svete mudrosti** (grčki: *Hagia* – "svet", *Sophia* – "mudrost") građevina je u Carigradu (Istanbulu), koja je bila izgrađena kao crkva, zatim prenamijenjena u džamiju, a potom u muzej. Predstavlja remek-djelo bizantske arhitekture i umjetnosti uopće. Bila je najveća crkva na svetu gotovo hiljadu godine sve do gradnje Seviljske katedrale 1520. godine.

Aja Sofija

Aja Sofija je izgrađena u doba vladavine cara Justinijana. Jedno od najvećih graditeljskih dostignuća u povijesti čovječanstva izgrađeno je za samo pet godina: od 532. do 537. Crkva je bila posvećena Kristu kao personifikaciji *Svete Mudrosti*. Izgrađena je od kamena i opeke, visoka 55 metara, a promjer kupole iznosi joj 31 metar.

Sadržaj/Садржај

Povijest

Naziv

Arhitektura

Legende

Povezano

Povijest

Prvu crkvu na tom mjestu koju je započeo graditi car Konstantin Veliki, bila je razrušena usred Nikine pobune 532., kada je Justinijan zamalo izgubio prijestolje. No on ju je odmah dao ponovno izgraditi. Ponovno je izgrađena za samo pet godina (537.) i odmah je dostigla svjetsku slavu. Gradili su je matematičari Antemije iz Trala i Izidor iz Mileta. Aja Sofija je prva kupola na pandantivima koja je bila izgrađena do tog razmjera, pa je zato od velikog značenja za sve bizantske građevine, kao i kasnije one na zapadu. Crkva je bila krunidbena crkva bizantskih careva. Nakon otomanske okupacije grada 1453. crkva je pretvorena u džamiju, a izvana su dodana četiri minareta. Pri osvajanju grada otomanski su vojnici u crkvi učinili pokolj građana koji su se onamo bili skolnili. Mozaici koji su postojali u crkvi, prekriveni su vapnom. Aju Sofiju je 1935. godine Mustafa Kemal Ataturk dao pretvoriti u muzej. Kraj crkve nalazi se grob cara Konstantina Velikog. U crkvi je održano nekoliko koncila. Na galeriji i danas stoje Mramorna vrata kroz koja su smjeli ulaziti samo članovi Svetog sinoda. Na galeriji je i grob mletačkog dužda Henrika Dandola.

Naziv

Katedralna crkva ima grčki naziv Ἅγια Σοφία (*Agia Sofija*), *Sveta Sofija* ili *Sveta Mudrost*. Nakon okupacije grada Osmanlije su naziv prilagodili svome jeziku i nazvali je Aja Sofija.

Arhitektura

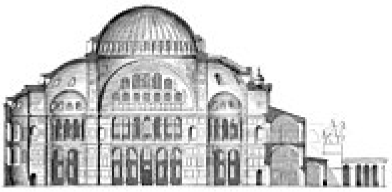

Presjek Svete Sofije iz 6. st.

U 6. stoljeću ispred ulaza na zapadu bio je četvrtasti atrij kojega više nema. Dvostruki narteks na ulazu prekriven je redom od devet križnih svodova. Prolazom kroz glavni trodjelni ulaz sa carskim vratima može se vidjeti apsida na suprotnom, istočnom, kraju crkve – kao kod ranokršćanskih bazilika. No, za razliku od longitudinalnog simetričnog broda, Aja Sofija ima centralni plan. Vanjski pravokutnik, gotovo kvadrat, određuje tlocrt cjeline. Iznad središnjeg kvadrata nalazi se ogromna kupola koja je s istočne i zapadne strane podržana s dvije polukupole, tvoreći tako centralizirani longitudinalni prostor. Polukupole su sa suprotnih strana podržane s po dvije polukružne apside, koje su opet podržane s arkadama i još manjim polukupolama. Ritam postupnog silaženja, raščlanjivanja volumena u niz sve brojnijih i manjih tijela jest ritam postupnog konstruktivnog rasterećivanja i prenošenja tereta kupole na sve, i najudaljenije dijelove građevine. Na ovaj način arhitekti su postigli ogroman jedinstven unutrašnji prostor koji veličinom nije postignut sve do gradnje Bazilike sv. Petra u Rimu (1564.).

Unutrašnjost Aja Sofije.

Na kutovima centralnog prostora diže se osam stubova, koji tvore konstruktivni kostur. Između njih arkade sa stupovima u dvije etaže (galerije) razgraničuju središnji prostor od bočnih prostora i nadsvođeni su križnim svodovima. Stupovi na bočnim stranama kvadrata poredani točno po unutrašnjoj liniji stubova. Parovi stupaca koji razdvajaju bočne prostore određuju usmjerenje prema središnjem od kojeg su optički odvojeni arkadama sa stupovima, no kojem su podređeni liturgijskom funkcijom.

Za razliku od Panteona, gdje je ritam kretanja promatrača jednak ritmu izmjenjivanja prostora i volumena, ovdje razdvajamo vizualno kretanje od stvarnog. Omjeri središnjeg potkupolnog prostora takvi su da ga unatoč velikim dimenzijama već s ulaza možemo obuhvatiti pogledom i vizualno pratiti prostornu "eksploziju".

Kapiteli stupova centralnog prostora.

Kupola stoji na *pandantivima* (trokutasti segmenti konkavnih stranica) kojima se veže na četiri golema luka. Zbog dojma lebdenja su pandantivi i dobili ime (latinski: *pendere* – "visjeti"). Zahvaljujući njima omogućen je glatki prijelaz s četvrtaste osnove na kružni oblik kupole i arhitekti su mogli graditi veće i lakše kupole. Kupola je najraniji primjer uporabe pandantiva velikih dimenzija i označila je svu bizantsku gradnju poslije.

Kupola je izgrađena jednim slojem opeke čime je stvorena tanka stjenka koja je minimalizirala težinu pandantiva. Unutarnji pogled pokazuje kako je svaki od 40 malenih polukružnih prozora u bazi kupole odvojen malim svodnim lukom čime je ojačana iznutra. Ovi prozori dopuštaju zrakama svjetlosti da ulaze u crkvu iz svih smjerova (u jednom trenutku nam se može učiniti kako kupola lebdi odvojena od crkve – ranokršćanska simbolika savršenog kruga kao *Kraljevstva Nebeskog*).

Lunete (polukružni zidovi ispod lukova) sjevernog i južnog zida imaju dva reda prozora, pet iznad sedam. Svaka polukupola također ima po pet prozora. Bogata uporaba prozora i arkada na Aja Sofiji stvara dojam lakoće i otvorenosti prostora. Lukovi koji spajaju bočne brodove s glavnim imaju kapitele koji su izdubljeni bogatim biljnim uzorcima i pleterom (tzv. naborani kapiteli). Njihove malene volute podsjećaju na antičke elemente koji su opet potisnuti treperavim bizantskim stilom. Posebnom tehnikom bušenja kamena postignuta je igra svjetlosti i sjene koja sugerira da u kapitelu postoji šupljina koja negira njegovu konstruktivnu ulogu. Nadalje je masivnost konstruktivnih elemenata negirana (skrivena) mozaicima i reljefno uokvirenim mramornim pločama koje djeluju ljepotom svoje strukture.

Aja Sofija, za razliku od Justinijanove San Vitale u Ravenni, je bila carska građevina. Izgrađena za Cara i njegov dvor, a ne kao crkva za molitvu cijele zajednice. Svećenstvo je zauzimalo polovicu centralnog prostora, a car sa svojom pratnjom – drugu polovicu.

Legende

U grčkom narodu i danas postoje legende o, za njega najvažnijoj, crkvi. Jedna je vezana za pokolj koji su izvršili otomanski vojnici nad narodom koji se sklonio u crkvu prilikom osvajanja grada. Vjeruje se da su pokolj i zarobljavanje izbjegla samo dva redovnika koji su se pred Osmanlijama popeli na galeriju crkve i ondje ušli u zid iz kojega će izaći kad grad opet bude kršćanski. Druga legenda kaže da se jednoga od posljednjih dana prije osvajanja grada cijeloga dana nije dizala gusta magla. Kad se predvečer napokon podigla, pojavila se misteriozna crvenkasta svjetlost. Ta se svjetlost penjala po kupoli crkve sve do križa na njenome vrhu. To je protumačeno da će se kršćanstvo kupati u krvi. Neki znanstvenici danas smatraju da je bila riječ o efektu koji je izazvala vulkanska erupcija. Podizanje crvene zrake do križa s kojeg je nestala, neki tumače i tako da je Duh Sveti napustio katedralu neposredno prije nego što je oskrnavljena.

Povezano

- Bizantska umjetnost
- San Vitale
- Panteon

Aja Sofija na Wikimedijinoj ostavi

Normativna kontrola	WorldCat identiteti (https://www.worldcat.org/identities/containsVIAFID/127136890) · VIAF: 127136890 (https://viaf.org/viaf/127136890) · LCCN: n79058868 (http://id.loc.gov/authorities/names/n79058868) · ISNI: 0000 0001 2153 2741 (http://isni.org/isni/0000000121532741) · GND: 4096339-1 (http://d-nb.info/gnd/4096339-1) · SUDOC: 027416232 (http://www.idref.fr/027416232) · BNF: cb119462371 (http://catalogue.bnf.fr/ark:/12148/cb119462371) (podaci) (http://data.bnf.fr/ark:/12148/cb119462371) · NKC: kn20020322386 (http://aleph.nkp.cz/F/?func=find-c&local_base=aut&ccl_term=ica=kn20020322386&CON_LNG=ENG) · BNE: XX185708 (http://catalogo.bne.es/uhtbin/authoritybrowse.cgi?action=display&authority_id=XX185708) · NSK: 000587100 (http://katalog.nsk.hr/F/?func=direct&doc_number=000587100&local_base=nsk10)

Dobavljeno iz "https://sh.wikipedia.org/w/index.php?title=Aja_Sofija&oldid=41007793"

Ova stranica je zadnji put izmijenjena 00:48, 23 juli 2020.

Tekst je dostupan pod Creative Commons Attribution/Share-Alike licencom; dodatni uslovi se mogu primijeniti. Za detalje pogledajte uslove korištenja.